

дръжинците на унгарската държавна политика, е нужно фактите да се огледат от всички страни. Борбата за поунгарчване е и борба срещу порумънчването на банатските българи и другите културни влияния (немско, хърватско, сръбско), които те изпитват във всекидневния си живот. От друга страна, имаме всички основания да смятаме, че и този вестник — заедно със седмичника „Маджарски българи“ — отчасти участва за острите си статии в борбата срещу градската управа. „Маджарски българи“ например, като апелира за пълното усвояване на унгарския език, същевременно подпомага борческите настроения на българите в техните разногласия с омразния „душманин“ — магистрата.

След напрежението, което поражда оставката на Мартон, вестникът само няколко месеца след създаването си запада. И макар в бр. 12 унгарският представител на „Мадяр Неплап“ в Темеш и Винга да заявява, че ще продължи да сътрудничи, материали от него не се появяват. В бр. 16 на унгарското издание той се отказва окончателно от поста, който заема, вкл. и поради болест²⁰, и въпреки няколко поредни съобщения в средата на април за подновяването на българската „нувала“, притурката повече не излиза.

Прекъсването на връзката с Мартон се оказва решаващо за съдбата на българския вестник. След неговото прекратяване намаляват рязко новините от Винга по страничните и на „Мадяр Неплап“. До края на издаването му повече интерес към българите е проявен единствено в бр. 38 от 1893 г. Там е поместена статията „Литературата на нашите българи“ с автор Ксавер Хорват, в която се цитират имена на книжовници (Л. Косилков, И. Карабечов, Клубочар, Е. Ферменджин) и книжовни прояви, и на практика се одобрява „литературното движение на българските ни братя“.

Трудно е да се установи доколко „Нувалата на маджарските българи“ успява през краткото си съществуване в своята основна цел — поунгарчването на винганци и останалите банатчани. Но заедно с унгарския вестник и българският лист задоволява определени духовни потребности и се занимава — освен с въпроси от местнически характер — с един от най-парливите проблеми от края на века. Като едно от малкото издания на тази специфична народностна група „Нувалата на маджарските българи“ несъмнено има своето място в периодичния печат и книжнина на нашите заселници в Банат.

ПИСМА НА ИВАН КИРИЛОВ ДО ЦАНКО ЦЕРКОВСКИ

ДИМИТЪР Р. ДИМОВ

През тридесетгодишната си обществено-политическа и литературна дейност Цанко Бакалов Церковски е поддържал активна кореспонденция с почти всички български писатели.¹

Архивното наследство на Цанко Церковски, съхранявано в къща музей „Цанко Церковски“ — Бяла черква, — е изключително ценен източник не само за живота и творческото дело на вдъхновения певец на селската неволя и борба, но и за историята на социалистическото и селското движение в България.

За историята на българската литература, както и за обогатяване биографията и изследване творчеството на някои български писатели, са ценни и писмата до Ц. Церковски от Константин Величков, Петко Тодоров, Пейо Яворов, Антон Страшимиров, Елин Пелин, Иван Кирилов, Георги Бакалов, Христо Максимов, Димитър Бояджиев и др. Тук публикуваме няколко писма на Иван Кирилов (1876—1935) до Цанко Церковски.

²⁰ По данни от бр. 14/1893 г.

¹ Вж. по-подробно по въпроса у: Д. Р. Д и м о в. Из архивното наследство на Цанко Церковски. — Септември, 1961, кн. 5, 157—175.

Драгий Цанко,

Твърде ме радва обстоятелството, че ти си тъй любезен и откровен към мене, та ще бъде светотатство от моя страна да бъда притворен отсега нататък към тебе. Още повече, като не забравяш, че аз още от първата ни среща съм бил към теб особено разположен.

Писмото ти, изпратено по Петко Киров, получил и наистина съм доволен, че у теб са се таили подобни замисли. Подобни планове: да седя между масата и да се отдам вестител за нея, отдавна ме блазни и занимава, ала уви! По твърде ненадвигваеми и належачи нужди, това още не съм сторил. Обаче — ще бъде! Само ще трябва поне една-две години още. И то ето защо: тази година ще ме гледа наборната комисия за войник и ако ме вземат в кадровата рота, ще трябва да се свърше и това отвратително задължение, та тогава. Може би ще ме запиташ: та няма до това време можеш да работиш, както смятам — не; отговарям, защото съм твърде обеднял и при това още неподготвен. Аз знам, че колкото и да се подготвям, сѐ пак ще бъда осмиван от някои кекави невежи адвокати, ала все ще трябва да се поуача още. Сега смятам в тези 6 месеца, докато съм кандидат, да поизуча работите отгоре-отгоре, и ако би че там дадат някоя съдйиска работа, докато ида войник, да туря някоя пара за през солдатлъка, та после всичко ще бъде! Тогава пред мен ще бъдат широко отворени полетата за деятелност и аз ще видя в изпълнение на толкова мечтаното: свободна работа.

А къде ще бъде — където ме повикат нуждите: Бяла черква или Варна, или Свищов, където трябва. За мен не важат облагите. Аз искам да помагам. При все това, ако щастието ме събере с моя Цанко — толкова по-харно ще бъде. Вярвам, че ме разбираш и няма да ме упрекнеш в нещо. Сега нека ти кажа и по моите занятия.

Аз работя роман „Ново поколение“. На свършване е почти и може би скоро ще го четеш на откъслци из списанията ни. Имам около 20 очерка, които ми се иска да издам, но се въздържам, защото ще ми трябва време по разни коригировки, а когато човек е в борческото настроение да произвежда — трях ще бъде да се изтърват подобни минути, та чакам. *Les desiers du coeur*¹⁰ вървят. Ще четеш от тях в „Живот“, „Български преглед“ и „Ново време“. Може би тези дни ще пратя и на „Български преглед“.

Имам за четиво 5 тома от хубавите Мопасанови разкази и всякога следобед прочитам по 1—2. . . ах, чудесен писател е Мопасан! Брате, от сърце бих желал да можеше да го прочетеш в оригинал. Имам от Короленко един том. От А. Доде, от Жюл. . .¹¹ и хубави, хубави книги.

Свободно време имам доста и след занятията с правото аз прекарвам и по някой час над. . .¹² литература. Също и философия, икономика.

Малко по малко карам и. . .¹³ чини ми се, че ако вървя сѐ тъй, къде юли, ако се срещнем, ще ти прочета откъслци от Хайне, които имам наръки.

Бих ти писал още много работи, но оставям за други път.

Днес имам наследница.

Благодаря ти за портрета. Него получих също днес. Ти си чудесно излязал, бе! Стискам ти ръката.

Кирилов

Р. С. Колкото, ако почнеш някое списание — аз ще сторя да ти помогна. Не забравяй да поздравяш моята позната — енергичната Евдокия Кирова, също ако има мои познати. Поздрав на твоя народ и жена ти от двама ни (жена ми и аз).

Същия

¹⁰ Поривите на сърцето (фр.).

¹¹ Неразчетено име на френски писател.

¹² Неразчетена дума.

¹³ Неразчетена дума.

Силистра, 6. X. 1901 г.

Драгий Цанко,

Дълго очаквах отговор на затвореното си писмо, но... останах с очакването си. Преди няколко дни получих твоята „Снимки и приумици“.¹⁴ Канех се да ти пиша по-рано, но пак не ми се отдале време, защото се готвех за път — мене ме местят в Свищов. Днес получих портретите си, та ми доде на ум, че ти дължа, та рекох да ти прата един. Сега вече ще очаквам отговор, и то вероятно от София.¹⁵ Пиши ми, ти се срещаш там с нашите писатели, какво ги вълнува? Какво работят? — и прочее.

Аз съм заработил една драма, но няма да я виде скоро бял свят. А наскоро ще четеш в „Ново време“ „Чеда“, моята нова повест, и ред скици в „Общо дело“ и „Н. В.“. Бих искал да ми изкажеш впечатленията си от моите работи? — ако не ти е трудно, стори го. Даже ако знаеш мнението на по-умните хора по това, не забравяй да ми го предадеш.

А ти какво работиш? Ще ми пишеш, нали?

Със сърдечен поздрав: Ив. Кирилов

6

Свищов, 6. XI. 1901 г.

Chere Цанко,

Вчера пратих за „Наш живот“ една скица — „Рано е, а се мръква“, иди, моля ти се, и виж, ако Страшимиров¹⁶ я харесва за печат, да бъде напечатана във II брой — инак вземи я ти и ми я повърни. Това искам да стане по-скоро, защото ако скицата не е удобна за списанието, аз ще я поместя в сборника си, който се туря под печат. Ето защо и искам печатането на скицата да бъде във II брой, още едно: сега ти си по-близо до държавната машинерия¹⁷, затуй иди и се научи ще закриват ли тукашния съд? — ако това е вярно: постарай се да бъда някъде около София, Пловдив или Русе. Разбираш ме защо искам това? Даже аз бих приел и друга каква да е работа в София. Няма да се не отзовеш на молбата ми, нали? Срещни се с Мутафова (д-р Н.) и му разправи що ти искам, та и той да подействува. Бях ти писал и прагил портрет в Бяла черква — получи ли го? Драсни ми два реда. По-сетне ще ти изкажа впечатленията си от...¹⁸

Бъди здрав!

Ив. Кирилов

МИХАИЛ АРНАУДОВ ЗА МИМИКАТА И ЗА ДРУГИТЕ АНАТОМИЧНО—ИЗРАЗНИ СРЕДСТВА В ИЗКУСТВОТО

АНТОАНЕТА АНЧЕВА

Темата на това съобщение може да предизвика недоумение и изненада у някои литературоведи. Наистина твърде далеч по своя предмет и задачи са литературознанието и анатомията като науки. Но ако викинем по-дълбоко в тяхната същност, ще видим, че има и нещо, което ги сближава и сродява — това е тех-

¹⁴ Ц. Церковски. Снимки и приумици. Разкази, С., 1901.¹⁵ Ц. Церковски е избран за депутат в XI Обикновено народно събрание — 1901 г.¹⁶ Антон Страшимиров.¹⁷ Има предвид, че е депутат в XI Обикновено народно събрание — 1901 г.¹⁸ Неразчетена дума.